

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ ΟΔΗΓΟΥ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ LEADER

Για πράξεις δημόσιου χαρακτήρα των υποπαρεμβάσεων Π3-77-4.1-3.1, Π3-77-4.1-3.2, Π3-77-4.1-4.2, Π3-77-4.1-5.2, Π3-77-4.1-6.1 και Π3-77-4.1-6.2

1. Εισαγωγή

Η καινοτομία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της προσέγγισης LEADER και δεν πρέπει να ταυτίζεται αποκλειστικά με την υψηλή τεχνολογία, την επιστημονική έρευνα ή τη δημιουργία μιας λύσης που δεν έχει εφαρμοστεί ποτέ στο παρελθόν. Στο LEADER, η καινοτομία συνδέεται πρωτίστως με την αναζήτηση **νέων, βελτιωμένων και προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες λύσεων**, οι οποίες αντιμετωπίζουν πραγματικές ανάγκες μιας συγκεκριμένης περιοχής.

Μια πράξη μπορεί να θεωρηθεί καινοτόμος όταν εισάγει ένα νέο ή σημαντικά βελτιωμένο προϊόν, υπηρεσία, διαδικασία, μέθοδο παροχής υπηρεσιών ή τρόπο οργάνωσης, που διαφέρει ουσιαστικά από όσα εφαρμόζονταν μέχρι σήμερα από τον φορέα ή στην περιοχή. Η καινοτομία πρέπει να έχει πρακτική εφαρμογή· μια ιδέα, μια μελέτη ή ένα πρωτότυπο που δεν έχει τεθεί σε λειτουργία δεν αρκεί από μόνο του για να θεωρηθεί καινοτομία.

Η καινοτομία μπορεί να αφορά όχι μόνο επιχειρήσεις και εμπορεύσιμα προϊόντα, αλλά και υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, κοινωνικές υπηρεσίες, δημόσιες υποδομές, πολιτισμό, περιβάλλον, διοικητικές διαδικασίες, εκπαίδευση και οργάνωση των τοπικών υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο του LEADER, επομένως, καινοτομία μπορεί να είναι:

- ένας νέος τρόπος παροχής μιας δημοτικής ή κοινωνικής υπηρεσίας,
- η εξυπηρέτηση μιας ομάδας πληθυσμού που μέχρι σήμερα δεν είχε επαρκή πρόσβαση,
- η σύνδεση υπηρεσιών που λειτουργούσαν αποσπασματικά,
- η αξιοποίηση ενός υφιστάμενου κτιρίου με εντελώς νέα χρήση,
- η δημιουργία μιας νέας συνεργασίας μεταξύ δημόσιων φορέων, συλλόγων και τοπικής κοινωνίας,
- η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για την ουσιαστική βελτίωση μιας υπηρεσίας,
- η εφαρμογή λύσεων που βασίζονται στη φύση για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων,
- η δημιουργία ενός πιλοτικού μοντέλου που μπορεί να επαναληφθεί και σε άλλους οικισμούς.

2. Η ιδιαίτερη έννοια της καινοτομίας στο LEADER

2.1 Η καινοτομία είναι τοπική

Η καινοτομία στο LEADER δεν χρειάζεται να είναι νέα σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Μπορεί να είναι νέα:

- για τον συγκεκριμένο φορέα,

- για τον συγκεκριμένο Δήμο,
- για τον συγκεκριμένο οικισμό,
- για την περιοχή παρέμβασης της ΟΤΔ,
- για μια συγκεκριμένη ομάδα κατοίκων ή χρηστών,
- ως προς τον τρόπο με τον οποίο συνδυάζονται ήδη γνωστές λύσεις.

Μια πρακτική που εφαρμόζεται ήδη σε μια μεγάλη πόλη μπορεί να είναι πραγματικά καινοτόμος όταν προσαρμόζεται για πρώτη φορά στις ανάγκες ενός μικρού νησιωτικού, ορεινού ή απομακρυσμένου οικισμού.

Ο Οδηγός αναγνωρίζει ότι ανά ΟΤΔ και περιοχή μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την καινοτομία. Σε ορισμένες περιοχές μπορεί να θεωρείται καινοτόμο ένα νέο προϊόν ή μια νέα διαδικασία, ενώ σε άλλες μια νέα συνεργασία, μια νέα ομάδα-στόχος ή γενικότερα κάτι νέο για την περιοχή.

2.2 Η καινοτομία είναι προσανατολισμένη στις τοπικές ανάγκες

Μια πράξη δεν χαρακτηρίζεται καινοτόμος απλώς επειδή περιλαμβάνει νέο εξοπλισμό ή ψηφιακές εφαρμογές. Πρέπει να αποδεικνύεται ότι:

- αντιμετωπίζει μια πραγματική τοπική ανάγκη,
- επιλύει ένα πρόβλημα που δεν αντιμετωπιζόταν επαρκώς,
- βελτιώνει σημαντικά την ποιότητα ή την προσβασιμότητα μιας υπηρεσίας,
- δημιουργεί νέα οφέλη για τον τοπικό πληθυσμό,
- αξιοποιεί ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και πόρους της περιοχής.

Ο βασικός στόχος του LEADER είναι η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής μέσα από οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις. Η καινοτομία λειτουργεί ως μέσο για την αντιμετώπιση των τοπικών περιορισμών και την αξιοποίηση των τοπικών ευκαιριών.

2.3 Η καινοτομία δεν είναι μόνο τεχνολογική

Στο πλαίσιο των εξεταζόμενων υποπαρεμβάσεων, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι ακόλουθες μορφές καινοτομίας:

- Κοινωνική καινοτομία: Νέες προσεγγίσεις που παράγουν κοινωνική αξία, ενισχύουν τη συνοχή, αντιμετωπίζουν τον αποκλεισμό ή διευκολύνουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες.
- Καινοτομία υπηρεσιών: Νέα ή σημαντικά βελτιωμένα υπηρεσία προς τους κατοίκους, τους επισκέπτες ή συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.
- Οργανωτική καινοτομία: Νέος τρόπος οργάνωσης, διοίκησης, συνεργασίας ή συντονισμού υπηρεσιών και φορέων.

- Ψηφιακή καινοτομία: Αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών που αλλάζει ουσιαστικά την ποιότητα, την πρόσβαση ή τον τρόπο παροχής μιας υπηρεσίας.
- Πράσινη και περιβαλλοντική καινοτομία: Νέες ή βελτιωμένες λύσεις προστασίας του περιβάλλοντος, εξοικονόμησης πόρων, προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και πρόληψης φυσικών καταστροφών.
- Πολιτιστική καινοτομία: Νέοι τρόποι προστασίας, ερμηνείας, διαχείρισης και συμμετοχικής ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Συμμετοχική καινοτομία: Ενεργός συμμετοχή κατοίκων, χρηστών, τοπικών συλλόγων, σχολείων, νέων ή ευάλωτων ομάδων στον σχεδιασμό, στη λειτουργία και στην αξιολόγηση μιας πράξης.
- Σταδιακή καινοτομία: Μια ουσιαστική, προοδευτική βελτίωση σε υφιστάμενη υπηρεσία ή υποδομή. Δεν απαιτείται κάθε έργο να προκαλεί ριζική αλλαγή· αρκεί η βελτίωση να είναι πραγματική, σημαντική και τεκμηριωμένη. Ο Οδηγός αναγνωρίζει τόσο τη ριζική όσο και τη σταδιακή καινοτομία, καθώς και την κοινωνική, πράσινη και περιβαλλοντική καινοτομία.

3. Βασικά χαρακτηριστικά μιας καινοτόμου πράξης LEADER

Ο καινοτόμος χαρακτήρας μιας πράξης μπορεί να τεκμηριώνεται μέσα από ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά.

Νεωτερισμός σε τοπικό επίπεδο

Η προτεινόμενη λύση δεν εφαρμόζεται ήδη στην ίδια μορφή στην περιοχή ή εφαρμόζεται για πρώτη φορά από τον δικαιούχο.

Σημαντική βελτίωση

Η πράξη δεν συνιστά απλή συντήρηση ή αντικατάσταση, αλλά αλλάζει ουσιαστικά την ποιότητα, τη λειτουργία, την προσβασιμότητα ή την αποτελεσματικότητα της υπηρεσίας.

Ολοκληρωμένος χαρακτήρας

Η πράξη συνδυάζει περισσότερες λειτουργίες, όπως:

- υποδομή και υπηρεσία,
- φυσική και ψηφιακή πρόσβαση,
- πολιτισμό και εκπαίδευση,
- περιβάλλον και αναψυχή,
- πρόληψη κινδύνων και ενημέρωση πολιτών,
- κοινωνική υποστήριξη και ενεργοποίηση των ωφελομένων.

Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας

Οι κάτοικοι και οι χρήστες δεν αντιμετωπίζονται απλώς ως τελικοί αποδέκτες, αλλά συμμετέχουν στον σχεδιασμό, στη δοκιμή, στη λειτουργία ή στην αξιολόγηση.

Νέες συνεργασίες

Δημιουργούνται νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ Δήμων, δημόσιων φορέων, σχολείων, συλλόγων, κοινωνικών δομών, πολιτιστικών οργανισμών, εθελοντικών οργανώσεων και τοπικών κοινοτήτων.

Προσβασιμότητα και συμπερίληψη

Η πράξη σχεδιάζεται εξ αρχής για ηλικιωμένους, παιδιά, άτομα με αναπηρία, κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών, μετανάστες, πρόσφυγες ή άλλες ομάδες που συναντούν εμπόδια πρόσβασης.

Πιλοτικός και επιδεικτικός χαρακτήρας

Η πράξη εφαρμόζει μια νέα λύση σε περιορισμένη κλίμακα, αξιολογεί τα αποτελέσματά της και δημιουργεί ένα μοντέλο που μπορεί να επεκταθεί ή να μεταφερθεί.

Δυνατότητα μεταφοράς

Η εμπειρία, η μεθοδολογία ή τα εργαλεία της πράξης μπορούν να αξιοποιηθούν και από άλλους φορείς ή περιοχές. Η καινοτομία, η επίδειξη και η δυνατότητα μεταφοράς των λύσεων αποτελούν σημαντικές διαστάσεις της προσέγγισης LEADER.

4. Τι δεν αποτελεί από μόνο του καινοτομία

Δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτομάτως καινοτόμα μια πράξη επειδή περιλαμβάνει:

- αγορά υπολογιστών ή tablets,
- δημιουργία ιστοσελίδας,
- τοποθέτηση πινακίδων,
- αντικατάσταση παλαιού εξοπλισμού,
- συνήθη ανακαίνιση κτιρίου,
- απλή ψηφιοποίηση υλικού,
- κατασκευή ενός συμβατικού μονοπατιού,
- τοποθέτηση αστικού εξοπλισμού,
- εγκατάσταση συνηθισμένου φωτισμού,
- αγορά ενός drone ή αισθητήρων,
- εκπόνηση μιας μελέτης χωρίς πρακτική εφαρμογή,
- δημιουργία μιας νέας υπηρεσίας που είναι ίδια με τις ήδη λειτουργούσες υπηρεσίες.

Η απλή αγορά πανομοιότυπου εξοπλισμού, οι μικρές επεκτάσεις, οι συνήθεις επικαιροποιήσεις και οι περιορισμένες αισθητικές αλλαγές δεν αποτελούν καινοτομία. Ο νέος εξοπλισμός μπορεί να συμβάλει στην καινοτομία μόνο όταν εντάσσεται σε μια ουσιαστικά νέα ή σημαντικά βελτιωμένη διαδικασία ή υπηρεσία.

Παράδειγμα:

- Η αγορά tablets για ένα πολιτιστικό κέντρο δεν είναι από μόνη της καινοτομία.
- Η χρήση των tablets για τη δημιουργία συμμετοχικού ψηφιακού αρχείου, στο οποίο ηλικιωμένοι κάτοικοι, μαθητές και πολιτιστικοί σύλλογοι καταγράφουν και τεκμηριώνουν την τοπική ιστορία, μπορεί να έχει καινοτόμο χαρακτήρα.

Αντίστοιχα:

- Η εγκατάσταση αισθητήρων σε ένα δάσος δεν είναι αυτομάτως καινοτόμα.
- Η δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος που συνδυάζει αισθητήρες, τοπικές εθελοντικές ομάδες, διαδικασία προειδοποίησης και σχέδιο προληπτικής διαχείρισης της βλάστησης μπορεί να θεωρηθεί καινοτόμα.

5. Ενδεικτικά παραδείγματα ανά υποπαρέμβαση

5.1 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-3.1

Ενίσχυση βασικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού

Η υποπαρέμβαση αφορά πράξεις δημόσιου χαρακτήρα για τη δημιουργία ή βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών εξυπηρέτησης του τοπικού πληθυσμού, όπως παιδικοί σταθμοί, χώροι άθλησης, πολιτιστικά κέντρα και χώροι πολυδραστηριοτήτων. Οι πράξεις πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες του Τοπικού Προγράμματος.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Πολυλειτουργικό κέντρο εξυπηρέτησης μικρών οικισμών

Μετατροπή υφιστάμενου δημοτικού κτιρίου σε χώρο που παρέχει διαφορετικές υπηρεσίες κατά ημέρα και ώρα: εξυπηρέτηση πολιτών, κοινωνική υποστήριξη, τηλεϊατρική, πολιτιστικά εργαστήρια, εκπαιδευτικές δράσεις και συμβουλευτική.

Η καινοτομία βρίσκεται στην ενοποίηση πολλών υπηρεσιών σε έναν ευέλικτο χώρο και όχι απλώς στην ανακαίνιση του κτιρίου.

Κινητή μονάδα τοπικών υπηρεσιών

Όχημα ή κινητή δομή που επισκέπτεται σε σταθερό πρόγραμμα απομακρυσμένους οικισμούς και παρέχει διοικητική, κοινωνική, ψηφιακή ή εκπαιδευτική υποστήριξη.

Διαγενεακό κέντρο δραστηριοτήτων

Κοινός χώρος για ηλικιωμένους, παιδιά, νέους και οικογένειες, με οργανωμένες κοινές δραστηριότητες, μεταφορά δεξιοτήτων και τοπικής γνώσης, δημιουργικά εργαστήρια και δράσεις κοινωνικής επαφής.

Δίκτυο τοπικών “σημείων ψηφιακής βοήθειας”

Δημιουργία φυσικών σημείων μέσα σε βιβλιοθήκες, κοινοτικά καταστήματα ή πολιτιστικά κέντρα, όπου οι κάτοικοι μπορούν να λαμβάνουν υποστήριξη για ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, τηλεδιασκέψεις, ηλεκτρονικά ραντεβού και αιτήσεις.

Χώρος άθλησης με προσαρμοζόμενες χρήσεις

Δημιουργία αθλητικού χώρου που μετατρέπεται ανάλογα με την ηλικία, την εποχή και τις ανάγκες των χρηστών και περιλαμβάνει ψηφιακό σύστημα διαχείρισης, προσβάσιμο εξοπλισμό και πρόγραμμα δραστηριοτήτων.

Ανοικτό εργαστήριο πολιτισμού και δημιουργίας

Πολιτιστικό κέντρο που δεν λειτουργεί μόνο ως αίθουσα εκδηλώσεων, αλλά ως χώρος παραγωγής περιεχομένου από τους κατοίκους: εργαστήρια βίντεο, μουσικής, τοπικής ιστορίας, κατασκευών και ψηφιακής δημιουργίας.

Τοπική βιβλιοθήκη νέας γενιάς

Μετατροπή βιβλιοθήκης σε κέντρο γνώσης και κοινωνικής δραστηριότητας με δανεισμό ψηφιακού εξοπλισμού, εργαστήρια ψηφιακών δεξιοτήτων, καταγραφή προφορικής ιστορίας και υποστήριξη μαθητών.

Δημοτικό κέντρο τηλεπαρουσίας

Δημιουργία κατάλληλα εξοπλισμένου χώρου όπου οι κάτοικοι μπορούν να συμμετέχουν σε τηλεϊατρικές συνεδρίες, εξ αποστάσεως κατάρτιση, συναντήσεις με δημόσιες υπηρεσίες και δράσεις δια βίου μάθησης.

Τοπικό σύστημα κοινής χρήσης χώρων

Ψηφιακό και οργανωτικό σύστημα μέσω του οποίου σύλλογοι, σχολεία, ομάδες πολιτών και υπηρεσίες χρησιμοποιούν συντονισμένα δημοτικούς χώρους, με κοινό πρόγραμμα, κανόνες χρήσης και δυνατότητα υποβολής προτάσεων.

Προσβάσιμος χώρος παιχνιδιού και κοινωνικής αλληλεπίδρασης

Παιδική ή πολυλειτουργική εγκατάσταση σχεδιασμένη για παιδιά διαφορετικών δυνατοτήτων, με αισθητηριακό εξοπλισμό, χώρους ηρεμίας και κοινές δραστηριότητες παιδιών, γονέων και εκπαιδευτικών.

Κέντρο καθημερινής υποστήριξης ηλικιωμένων με ψηφιακές υπηρεσίες

Συνδυασμός φυσικής παρουσίας, προγράμματος κοινωνικών δραστηριοτήτων, τηλεσυμβουλευτικής, παρακολούθησης αναγκών και υποστήριξης οικογενειακών φροντιστών.

5.2 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-3.2

Κοινωνική ένταξη, καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Η υποπαρέμβαση αφορά τη δημιουργία υποδομών ή υπηρεσιών για την κοινωνική ένταξη, την αντιμετώπιση της φτώχειας και την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων και μεταναστών. Οι πράξεις πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες του Τοπικού Προγράμματος και να διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητά τους με τα αντίστοιχα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Κέντρο κοινωνικής υποστήριξης “μίας στάσης”

Συγκέντρωση διαφορετικών υπηρεσιών σε ένα σημείο, ώστε ο ωφελούμενος να μη χρειάζεται να απευθύνεται σε πολλούς φορείς. Ενιαία πρώτη υποδοχή, καταγραφή αναγκών και παραπομπή στις κατάλληλες υπηρεσίες.

Κινητή διεπιστημονική ομάδα κοινωνικής ένταξης

Ομάδα κοινωνικού λειτουργού, ψυχολόγου, διαμεσολαβητή και συμβούλου που επισκέπτεται οικισμούς και προσεγγίζει ενεργητικά άτομα τα οποία δεν προσέρχονται στις υφιστάμενες δομές.

Τοπικό σύστημα κοινωνικής παραπομπής

Κοινή διαδικασία συνεργασίας μεταξύ Δήμου, σχολείων, κοινωνικών υπηρεσιών, δομών υγείας και συλλόγων, με σεβασμό στην προστασία προσωπικών δεδομένων, ώστε να αποφεύγεται η απώλεια περιστατικών μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών.

Ψηφιακός κοινωνικός διαμεσολαβητής

Υπηρεσία που βοηθά ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρία, ανέργους και ευάλωτα νοικοκυριά να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές αιτήσεις, ραντεβού, πλατφόρμες κοινωνικών παροχών και υπηρεσίες υγείας.

Πολυγλωσσικό κέντρο ένταξης μεταναστών και προσφύγων

Συνδυασμός φυσικής εξυπηρέτησης, τηλεδιερμηνείας, απλουστευμένων πληροφοριών, μαθημάτων προσανατολισμού και σύνδεσης με τις τοπικές υπηρεσίες.

Κοινωνικό εργαστήριο καθημερινών δεξιοτήτων

Χώρος όπου ευάλωτες ομάδες εκπαιδεύονται σε πρακτικές δεξιότητες, οικονομική διαχείριση νοικοκυριού, ψηφιακές υπηρεσίες, διατροφή, φροντίδα και κοινωνική συμμετοχή.

Κέντρο πρόληψης της κοινωνικής απομόνωσης

Σύστημα εντοπισμού και υποστήριξης μοναχικών ηλικιωμένων ή ατόμων με περιορισμένη κινητικότητα, με δίκτυο εθελοντών, τακτική επικοινωνία και οργανωμένες δραστηριότητες.

Τοπικό πρόγραμμα κοινωνικών μεντόρων

Κατάλληλα εκπαιδευμένοι κάτοικοι ή επαγγελματίες λειτουργούν ως μέντορες για νέους, μονογονεϊκές οικογένειες, πρόσφυγες ή άτομα που επιστρέφουν στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή.

Χώρος ασφαλούς υποστήριξης θυμάτων βίας

Διακριτός και ασφαλής χώρος παροχής πρώτης υποστήριξης, συμβουλευτικής, τηλεσύνδεσης με ειδικές υπηρεσίες και παραπομπής, προσαρμοσμένος στις ανάγκες μιας αγροτικής περιοχής.

Εργαστήριο πρόληψης παραβατικότητας ανηλίκων

Συνδυασμός δημιουργικών δραστηριοτήτων, αθλητισμού, συμβουλευτικής, συμμετοχής οικογένειας και συνεργασίας σχολείων και τοπικών φορέων.

Κοινωνικός πολυχώρος συνύπαρξης

Χώρος όπου διαφορετικές ομάδες πληθυσμού οργανώνουν από κοινού εργαστήρια, γεύματα, πολιτιστικές δράσεις και τοπικές πρωτοβουλίες, με στόχο τη μείωση των στερεοτύπων.

Υπηρεσία “βοήθεια κατ’ απαίτηση” για απομακρυσμένους κατοίκους

Σύστημα προγραμματισμένων επισκέψεων ή τηλευποστήριξης για κατοίκους μικρών οικισμών που χρειάζονται βοήθεια στην πρόσβαση σε κοινωνικές, διοικητικές ή υγειονομικές υπηρεσίες.

Τοπική τράπεζα χρόνου

Οργανωμένο σύστημα ανταλλαγής μικρών υπηρεσιών μεταξύ κατοίκων, όπως βοήθεια σε ηλικιωμένους, συνοδεία, μικρές καθημερινές εργασίες και υποστήριξη παιδιών, με διαφανείς κανόνες λειτουργίας.

5.3 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-4.2

Υποδομές αναψυχής, ανάπλασης, τουριστικής πληροφόρησης και λοιπές υποδομές μικρής κλίμακας

Η υποπαρέμβαση αφορά υποδομές αναψυχής, αναπλάσεις οικισμών και περιοχών, τουριστική πληροφόρηση, σημάνσεις, κοινόχρηστους χώρους, ενέργειες προβολής και ποδηλατικές διαδρομές.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Κλιματικά ανθεκτική πλατεία

Ανάπλαση με φυσική σκίαση, διαπερατά υλικά, συλλογή ομβρίων, σημεία δροσιάς, κατάλληλες φυτεύσεις και ευέλικτους χώρους για πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις.

Πολυλειτουργικός κοινόχρηστος χώρος

Χώρος που λειτουργεί ως αγορά τοπικών προϊόντων, χώρος εκδηλώσεων, σημείο ανάπαυσης, χώρος παιχνιδιού και κέντρο ενημέρωσης, ανάλογα με την ώρα και την εποχή.

Προσβάσιμη διαδρομή γνωριμίας οικισμού

Ενιαία διαδρομή με φυσική και ψηφιακή σήμανση, απτικές πληροφορίες, ηχητική περιγραφή και προσβάσιμα σημεία ανάπαυσης.

“Εξυπνη” πολιτιστική και τουριστική διαδρομή

Συνδυασμός πινακίδων, ψηφιακού χάρτη, προφορικών μαρτυριών, παλαιών φωτογραφιών και εξατομικευμένων διαδρομών ανάλογα με τον χρόνο και τα ενδιαφέροντα του επισκέπτη.

Δίκτυο ποδηλατικών διαδρομών με ολοκληρωμένη πληροφόρηση

Πληροφόρηση για δυσκολία, κατάσταση διαδρομής, κλίσεις, σημεία νερού, επισκευής, ανάπαυσης και τοπικών υπηρεσιών.

Ψηφιακός τουριστικός βοηθός της περιοχής

Εργαλείο που δεν λειτουργεί απλώς ως ιστοσελίδα, αλλά συνδυάζει διαδρομές, μετακινήσεις, τοπικά γεγονότα, προσβασιμότητα, προσωρινές μεταβολές και προτάσεις με βάση τις ανάγκες του χρήστη.

Δίκτυο μικρών “σταθμών τόπου”

Μικρές υποδομές σε διαφορετικά σημεία που παρέχουν σκίαση, νερό, φόρτιση, βασικές πληροφορίες, χώρο ανάπαυσης και ενημέρωση για την περιοχή.

Κέντρο τουριστικής πληροφόρησης χωρίς σταθερό προσωπικό

Αξιοποίηση ψηφιακής πληροφόρησης, τηλεσύνδεσης με υπάλληλο ή εθελοντή και δυνατότητας πρόσβασης σε εξατομικευμένες διαδρομές.

Υπαίθριος χώρος που λειτουργεί ως “καταφύγιο δροσιάς”

Κοινόχρηστος χώρος σχεδιασμένος ώστε να χρησιμοποιείται κατά τις περιόδους υψηλών θερμοκρασιών από ηλικιωμένους, παιδιά και επισκέπτες.

Τοπικός κόμβος ήπιας κινητικότητας

Σύνδεση πεζοπορίας, ποδηλάτου, τοπικής συγκοινωνίας και τουριστικής πληροφόρησης σε ένα σημείο.

Διαδραστική διαδρομή για παιδιά και οικογένειες

Διαδρομή με σταθμούς παιχνιδιού, γρίφους, ψηφιακές εφαρμογές και αποστολές που συνδέονται με την ιστορία και το φυσικό περιβάλλον.

Σύστημα παρακολούθησης χρήσης κοινόχρηστων χώρων

Ανώνυμη καταγραφή ροών και χρήσεων, ώστε ο Δήμος να προσαρμόζει τη συντήρηση, τη σκίαση, τον φωτισμό και τις δραστηριότητες στις πραγματικές ανάγκες.

5.4 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-5.2

Πολιτισμός και αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η υποπαρέμβαση αφορά την αποκατάσταση, αναβάθμιση και ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών στοιχείων, με άμεση σύνδεση προς τις ανάγκες του Τοπικού Προγράμματος.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Ζωντανό αρχείο τοπικής μνήμης

Συμμετοχική συλλογή φωτογραφιών, προφορικών μαρτυριών, τραγουδιών, τοπικών τεχνικών και οικογενειακών αρχείων από κατοίκους.

Εργαστήριο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

Χώρος στον οποίο τεχνίτες, ηλικιωμένοι κάτοικοι και νέοι μεταδίδουν τεχνικές, ιστορίες, τραγούδια, χορούς και γνώσεις.

Αποκατάσταση με νέα κοινωνική χρήση

Αποκατάσταση ιστορικού κτιρίου και μετατροπή του σε ανοικτό πολιτιστικό εργαστήριο, κέντρο τοπικής ιστορίας ή χώρο συλλογικής δημιουργίας.

Επαυξημένη πραγματικότητα σε πολιτιστική διαδρομή

Ο επισκέπτης μπορεί να βλέπει παλαιότερες μορφές κτιρίων, ιστορικές σκηνές ή εξαφανισμένα στοιχεία του τοπίου.

Πολυαισθητηριακή μουσειακή εμπειρία

Απτικά αντίγραφα, ηχητικές περιγραφές, αντικείμενα αφής, μυρωδιές και προσαρμοσμένο περιεχόμενο για άτομα με αναπηρία.

Κοινοτική επιμέλεια εκθέσεων

Οι κάτοικοι, τα σχολεία και οι σύλλογοι επιλέγουν θέματα, αντικείμενα και αφηγήσεις για περιοδικές εκθέσεις.

Ψηφιακή επιστροφή πολιτιστικού υλικού

Συγκέντρωση ψηφιακών αντιγράφων φωτογραφιών, χαρτών, εγγράφων και αντικειμένων που βρίσκονται σε άλλα αρχεία ή μουσεία και διάθεσή τους στην τοπική κοινωνία.

Διαδρομή προφορικών μαρτυριών

Σημεία μέσα στον οικισμό όπου ο επισκέπτης ακούει ιστορίες κατοίκων σχετικές με κτίρια, επαγγέλματα, ιστορικά γεγονότα και τοπικές παραδόσεις.

Ψηφιακό εργαστήριο παραδοσιακών τεχνικών

Καταγραφή των τεχνικών από διαφορετικές οπτικές γωνίες, δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και σύνδεσή του με ζωντανά εργαστήρια.

Πολιτιστική διαδρομή που συνδέει υλική και άυλη κληρονομιά

Σύνδεση μνημείων, τοπικών προϊόντων, τεχνών, εθίμων, τοπικών ιστοριών και φυσικού τοπίου.

Χώρος “ανοικτής αποθήκης”

Τμήμα συλλογής ή αρχείου γίνεται προσβάσιμο με ασφαλή τρόπο στο κοινό και συνοδεύεται από εργαστήρια τεκμηρίωσης και συντήρησης.

Εικονική πρόσβαση σε μη προσβάσιμο μνημείο

Δημιουργία ψηφιακής εμπειρίας για άτομα που δεν μπορούν να επισκεφθούν έναν χώρο λόγω κινητικών, γεωγραφικών ή προστατευτικών περιορισμών.

5.5 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-6.1

Έργα αναβάθμισης και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος

Η υποπαρέμβαση αφορά υπηρεσίες και υποδομές για την αναβάθμιση και ανάδειξη φυσικών τοπίων, όπως θέσεις θέας και μονοπάτια.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Προσβάσιμο μονοπάτι πολλαπλών αισθήσεων

Διαδρομή με απτικά στοιχεία, ηχητική πληροφόρηση, σημεία ξεκούρασης, προσαρμοσμένη κλίση και περιεχόμενο για διαφορετικές κατηγορίες χρηστών.

Μονοπάτι επιστήμης των πολιτών

Κάτοικοι, επισκέπτες και μαθητές καταγράφουν είδη χλωρίδας, πανίδας, περιβαλλοντικές πιέσεις και εποχικές μεταβολές.

Δίκτυο περιβαλλοντικών παρατηρητήριων

Μικρές θέσεις θέας και παρατήρησης που συνδέονται με κοινό εκπαιδευτικό και ψηφιακό περιεχόμενο.

Διαδρομή βιοποικιλότητας

Σύνδεση διαφορετικών οικοτόπων και παρουσίαση της σχέσης μεταξύ γεωργίας, δάσους, νερού και ανθρώπινης δραστηριότητας.

Διαδρομή σκοτεινού ουρανού

Ανάδειξη περιοχής χαμηλής φωτορύπανσης με θέσεις παρατήρησης, περιβαλλοντική ενημέρωση και ειδικές δράσεις.

Ψηφιακό σύστημα διαχείρισης επισκεψιμότητας

Πληροφόρηση για επίπεδα επισκεψιμότητας, προσωρινές απαγορεύσεις, καιρικούς κινδύνους και εναλλακτικές διαδρομές.

Μονοπάτι κλιματικής αλλαγής

Παρουσίαση των μεταβολών στο τοπίο, στο νερό, στη βλάστηση και στη γεωργία, με δεδομένα και μαρτυρίες κατοίκων.

Φυσικό εργαστήριο υπαίθρου

Υποδομή για οργανωμένα μαθήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, δειγματοληψίες, παρατήρηση και υπαίθρια εργαστήρια.

Διαδρομή χωρίς έντυπο υλικό

Πληροφόρηση μέσω ψηφιακών σημείων, ηχητικών αρχείων και περιεχομένου που ενημερώνεται χωρίς αντικατάσταση πινακίδων.

Τοπικό παρατηρητήριο τοπίου

Συστηματική φωτογραφική και επιστημονική καταγραφή αλλαγών του τοπίου σε συνεργασία με κατοίκους και σχολεία.

Δίκτυο μικρών θεματικών μονοπατιών

Συνδυασμός γεωλογίας, νερού, δασών, παραδοσιακών καλλιεργειών και τοπικής ιστορίας σε κοινό σύστημα διαδρομών.

5.6 Υποπαρέμβαση Π3-77-4.1-6.2

Πράσινες υποδομές για την πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών

Η υποπαρέμβαση αφορά υπηρεσίες και υποδομές με σκοπό την πρόληψη κινδύνων από φυσικές καταστροφές, όπως πλημμύρες και πυρκαγιές.

Ενδεικτικά παραδείγματα καινοτομίας

Κήποι βροχής σε οικισμούς

Φυτεμένες επιφάνειες που συγκρατούν προσωρινά το νερό της βροχής, μειώνουν την απορροή και βελτιώνουν το μικροκλίμα.

Διαπερατές επιφάνειες σε κοινόχρηστους χώρους

Αντικατάσταση αδιαπέρατων υλικών με υλικά που επιτρέπουν τη διήθηση του νερού.

Πλημμυρικό πάρκο

Κοινόχρηστος χώρος που χρησιμοποιείται καθημερινά για αναψυχή αλλά μπορεί να δεχθεί προσωρινά νερό σε περίπτωση ισχυρής βροχόπτωσης.

Αποκατάσταση παρόχθιας βλάστησης

Ενίσχυση της φυσικής βλάστησης για τη συγκράτηση εδαφών, τη μείωση της ταχύτητας του νερού και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Μικρές φυσικές λεκάνες κατακράτησης

Δημιουργία δικτύου μικρών παρεμβάσεων που συγκρατούν το νερό ανάντη και μειώνουν την πλημμυρική αιχμή.

Πράσινες αντιπυρικές ζώνες

Διαμόρφωση ζωνών με κατάλληλα είδη χαμηλής αναφλεξιμότητας και οργανωμένη διαχείριση της βλάστησης.

Πολυλειτουργική αντιπυρική ζώνη

Η ζώνη λειτουργεί ταυτόχρονα ως χώρος βόσκησης, περιβαλλοντική διαδρομή, ζώνη βιοποικιλότητας και υποδομή πρόληψης.

Φυσική σταθεροποίηση πρανών

Χρήση φυτεύσεων, κορμοδεμάτων και τεχνικών βιομηχανικής για τη μείωση κατολισθήσεων και διάβρωσης.

Πράσινοι διάδρομοι απορροής

Φυτεμένες τάφροι και ζώνες που οδηγούν με ασφάλεια το νερό προς κατάλληλους χώρους αποθήκευσης ή φυσικούς αποδέκτες.

Συνδυασμός πράσινης υποδομής και αισθητήρων

Οι αισθητήρες παρακολουθούν την υγρασία, τη στάθμη νερού ή άλλες παραμέτρους και υποστηρίζουν τη λειτουργία και συντήρηση της πράσινης υποδομής.

Τοπικό σύστημα πρόγνωσης πλημμυρικού κινδύνου

Συνδυασμός δεδομένων βροχής, στάθμης νερού, χαρτογράφησης και τοπικών πρωτοκόλλων επέμβασης.

Ζώνη προστασίας οικισμού από πυρκαγιά

Ολοκληρωμένη διαχείριση βλάστησης γύρω από οικισμό, με πράσινες ζώνες, διαδρομές πρόσβασης, σημεία νερού και σχέδιο τακτικής συντήρησης.

Ανασύσταση μικρών υγροτόπων

Δημιουργία ή αποκατάσταση υγροτοπικών περιοχών που συγκρατούν νερό, μειώνουν πλημμύρες και ενισχύουν τη βιοποικιλότητα.

Δασική διαχείριση με στοχευμένη βόσκηση

Χρήση ελεγχόμενης βόσκησης για τον περιορισμό της καύσιμης ύλης, με επιστημονική παρακολούθηση και σαφές σχέδιο εφαρμογής.

Τοπικός ψηφιακός χάρτης επικινδυνότητας και παρεμβάσεων

Δυναμικός χάρτης που συνδέει ζώνες κινδύνου, πράσινες υποδομές, ανάγκες συντήρησης και διαθέσιμες διαδρομές πρόσβασης.

6. Ενδεικτικά ερωτήματα αξιολόγησης του καινοτόμου χαρακτήρα

Για κάθε προτεινόμενη πράξη μπορούν να εξετάζονται τα ακόλουθα:

1. Ποια συγκεκριμένη ανάγκη της περιοχής αντιμετωπίζει;
2. Πώς αντιμετωπίζεται σήμερα η ανάγκη αυτή;
3. Τι ακριβώς αλλάζει με την προτεινόμενη πράξη;
4. Είναι η λύση νέα για τον φορέα ή την περιοχή;
5. Πρόκειται για ουσιαστική ή απλώς για περιορισμένη βελτίωση;
6. Δημιουργείται νέα υπηρεσία ή νέος τρόπος παροχής μιας υφιστάμενης υπηρεσίας;
7. Συνδυάζονται διαφορετικές λειτουργίες, υπηρεσίες ή ομάδες χρηστών;
8. Δημιουργούνται νέες συνεργασίες;
9. Αξιοποιείται η τεχνολογία ως εργαλείο και όχι ως αυτοσκοπός;
10. Βελτιώνεται η πρόσβαση απομακρυσμένων ή ευάλωτων ομάδων;
11. Υπάρχει περιβαλλοντική ή κοινωνική προστιθέμενη αξία;
12. Μπορεί η λύση να λειτουργήσει πιλοτικά και να επεκταθεί;
13. Μπορεί να μεταφερθεί και σε άλλους οικισμούς ή φορείς;
14. Υπάρχει σχέδιο λειτουργίας και συντήρησης μετά την ολοκλήρωση του έργου;
15. Προβλέπεται τρόπος μέτρησης των αποτελεσμάτων;
16. Πώς συνδέεται η καινοτομία με τη SWOT και τις ανάγκες του Τοπικού Προγράμματος;

Ο Οδηγός επισημαίνει ότι τα κριτήρια καινοτομίας δεν πρέπει να είναι υπερβολικά περιοριστικά ή να διαμορφώνουν μια κλειστή λίστα επιτρεπόμενων λύσεων. Η καινοτομία είναι σκόπιμο να αξιολογείται σε σχέση με την τοπική στρατηγική και τις πραγματικές συνθήκες της περιοχής, με έμφαση σε ποιοτικά κριτήρια.

7. Συμπέρασμα

Η καινοτομία στο LEADER είναι κατά κύριο λόγο **τοποκεντρική, συμμετοχική και προσανατολισμένη στην επίλυση προβλημάτων**. Δεν αξιολογείται αποκλειστικά από το πόσο προηγμένη είναι μια τεχνολογία, αλλά από το κατά πόσο η πράξη:

- απαντά σε πραγματικές τοπικές ανάγκες,
- εισάγει μια ουσιαστική αλλαγή,
- κινητοποιεί την τοπική κοινωνία,

- δημιουργεί νέες συνεργασίες,
- βελτιώνει την πρόσβαση και την ποιότητα των υπηρεσιών,
- αξιοποιεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής,
- δημιουργεί κοινωνική, πολιτιστική ή περιβαλλοντική αξία,
- μπορεί να επιδειχθεί, να επεκταθεί ή να μεταφερθεί.

Μια συμβατική υποδομή μπορεί να αποκτήσει καινοτόμο χαρακτήρα όταν εντάσσεται σε ένα νέο μοντέλο λειτουργίας. Αντίθετα, η παρουσία σύγχρονου εξοπλισμού ή ψηφιακών εφαρμογών δεν αρκεί, όταν δεν μεταβάλλεται ουσιαστικά η υπηρεσία που παρέχεται.

Τα παραδείγματα του παρόντος Οδηγού είναι ενδεικτικά και ανοικτά. Η τελική αξιολόγηση κάθε πράξης πρέπει να γίνεται με βάση το θεσμικό πλαίσιο, την οικεία πρόσκληση, την επιλεξιμότητα των δαπανών, τις ανάγκες του Τοπικού Προγράμματος και την επαρκή τεκμηρίωση του νέου ή σημαντικά βελτιωμένου χαρακτήρα της προτεινόμενης λύσης.